

In de etalage

SNS Historisch Centrum

Schenking van vier Kamper Ui-gouaches van Joop Scheltens

door Geraart Westerink

Jarenlang was aan de Oudestraat aan de voet van de Nieuwe Toren de winkel in luxe geschenkartikelen gevestigd die van 1888 tot 1979 werd geleid door de familie De Vries en algemeen bekend stond als 'De Vries onder de Toren'. Voor de etalage van de zaak vervaardigde artistieke duizendpoot en Kampenaar Joop Scheltens een aantal fraaie en vrolijke gouaches die in 2020 werden geschonken aan het SNS Historisch Centrum.

Etalagedecoratie

Het moet ergens in de vroege jaren zestig zijn geweest dat de gouaches zijn geschilderd. Wellicht rond eind december, de tijd van het jaar waarin ook bij sobere Kamper dames even aandacht was voor de het sprookje van een extra mooi gedekte tafel voor het kerstdiner. Joop Scheltens (1924-1993), zoon van het echtpaar Gerrit P. en Hilda Scheltens, hartsvrienden van Bertus en Jo de Vries, de eigenaren van De Vries onder de Toren had zich al op jonge leeftijd laten kennen als uitzonderlijk artistiek en werd daarom gevraagd om nu en dan etaleurswerk te doen voor het echtpaar De Vries. Hij zal het zijn geweest die met het idee kwam om in de kerstetalage een chique gedekte tafel op te stellen, opgeluisterd met iets vrolijks, iets dat elke Kampenaar zou herkennen. Joop stelde voor een reeks gouaches te maken waarin de bekendste Kamper Ui werd uitgebeeld, het verhaal waarin alles draait om een plechtig diner: de ui over de steur.

Dat luidt als volgt: het Kamper stadsbestuur wilde hun landsheer, de bisschop van Utrecht, een copieus diner aanbieden, waarvan een steur het hoofdgerecht vormde. Deze vis, met zijn delicate smaak, kwam traditioneel in de IJsseldelta voor. Daags voor de komst van de bisschop werd een pracht-exemplaar gevangen. Iedereen was blij en trots. Maar toen kwam het bericht dat de bisschop ziek in bed lag en het bezoek niet kon doorgaan. Om die

Joop Scheltens.
Lachende magistraat.
Gouache, 44 x 38 cm.

prachtsteur later opnieuw te kunnen vinden werd de vis - met een bel om z'n nek - teruggegooid in de rivier.

Vier schilderijen

Joop verbeeldde het verhaal in vier vrolijke plakkaatverfschilderijtjes (ook wel gouaches genoemd) op karton. Plakkaatverf is een materiaal op waterbasis met een sterke kleurkracht dat snel droogt en zowel dekkend als transparant kan worden gebruikt. Het biedt veel mogelijkheden, zeker voor afbeeldingen die de aandacht moeten trekken. In die opzet is Scheltens goed geslaagd. Het werden vrolijke en humoristische schilderijen in een heldere vormtaal, die meteen aanspreken. Ze stellen respectievelijk voor: een voldaan lachende magistraat, een gulzig drinkende bisschop, een wat schrale kok en een tafereel waarin de bel van de steur een hoofdrol vervult. De maker, Joop Scheltens, kreeg later als filmer en regisseur landelijke bekendheid, vooral dankzij het AVRO-programma *Ontdek je plekje*, over monumentale stadjes en steden in Nederland en België. Het werd uitgezonden tussen 1972 en 1992. Joop voorzag het van zelfgeschreven commentaar en

Joop Scheltens. Overhandiging van de bel die om de steur wordt gebonden. Gouache. 50 x 76 cm.

Joop Scheltens. Drinkende bisschop. Gouache. 42 x 42 cm.

Joop Scheltens. Kok. Gouache. 76 x 23 cm.

sprak het in met zijn karakteristieke stemgeluid waarin hij, wellicht om zijn Kamper tongval te verdoezelen, een ietwat deftige dictie legde. Zijn gezicht, met karakteristieke hangsnor, kwam nooit in beeld. Hij overleed in 1993 in Amsterdam.

Familie Scheltens

De vriendschap tussen Bertus de Vries en Joops vader Gerrit dateerde al uit hun tienerjaren. Gerrit runde als jonge man een tijd in Buitenzorg, Nederlands-Indië een kleermakerszaak, maar kwam in 1919 naar Kampen terug nadat hij zijn eerste vrouw had verloren. Zowel Gerrit als Bertus waren actief in de gereformeerde reciteervereniging Da Costa en in de zangvereniging. Hun vriendschap hield stand tot Gerrit in 1962 stierf, slechts één jaar voor Bertus eigen verscheiden in 1963. Creatief talent dook in de familie Scheltens overigens niet alleen op bij Joop en zijn vader Gerrit, maar ook bij Joops neven. Harry Scheltens was een fameuze hoedenmaker die in Amsterdam Zuid de chique dames hielp aan hoofddeksels voor feesten en partijen. Hij kon zelfs prinses - later koningin - Beatrix tot zijn vaste klanten rekenen. Harry's broer Frits bewees zijn oorspronkelijkheid in

Kampen en omgeving als etaleur, vele jaren aaneen, onder andere ook bij...
De Vries onder de Toren.

Schenking

Het is goed te begrijpen dat Hils Bakker-de Vries, de laatste De Vries die de winkel leidde, de vier gouaches van Joop Scheltens zestig jaar zorgvuldig heeft bewaard. Ze waren veel te aardig om weg te gooien. Na haar overlijden in 2020 hebben haar nazaten de schilderijen aan het SNS Historisch Centrum/Frans Walkate Archief geschonken, waar ze een waardevolle en originele aanvulling vormen van de aan Kampen gerelateerde kunstcollectie en tevens een herinnering aan de artistieke familie Scheltens en het Kamper familiebedrijf De Vries onder de Toren.

Dit artikel is gebaseerd op een tekst van Bert Bakker. Zie ook zijn artikel 'Bijna een eeuw serviezen en De Vriezen "Onder de Toren" (1888-1979). Mooi, breekbaar en toch duurzaam' elders in deze *Kamper Almanak*.